

Lokale partijen tonen irrelevantie traditionele ideologische scheidslijnen

Marcel van Dam

SC, 16 juni 2015

De enige constante in de Nederlandse politiek is de groei van lokale partijen. Al weer jaren zijn ze gezamenlijk de grootste partij in gemeenteraden en bij de laatste raadsverkiezingen behaalden ze ruim 30% van de zetels – de best scorende landelijke partij was het CDA met ruim 14%. Ook leveren lokale partijen steeds meer wethouders. De opmars is zo sterk dat binnen de VNG vertegenwoordigers van lokale partijen nu ook nadrukkelijk zichtbaar zijn in allerlei commissies. Alleen het ministerie van BZK doet nog of traditionele landelijke partijen de maat der dingen zijn door partijsubsidies alleen aan hen voor te behouden.

De groei van lokale partijen gaat door, ondanks de toenemende nationalisering van raadsverkiezingen met al die landelijke media en kopstukken. Ook loopt die gestage groei parallel met de continue schaalvergroting van gemeenten en dat is meer dan “dorpisme”. Het hoeft geen causaal verband te zijn, maar betekent dat lokale partijen geen folkloristisch verschijnsel zijn dat vanzelf verdwijnt als gemeenten maar groot genoeg worden.

Vaak worden lokale partijen gezien als een reactie op plaatselijke omstandigheden. Door een specifieke kwestie ontstaat een nieuwe partij, die een blijvertje blijkt. Er zit echter meer achter, omdat de opkomst en groei van lokale partijen zich in alle gemeenten voordoen en die groei ook min of meer constant is. Op gemeentelijk niveau is het relatief eenvoudig een raadszetel te halen: vaak kom je met een paar honderd stemmen al een eind. Persoonlijk contact helpt, plus de betekenisloosheid van landelijke ideologische scheidslijnen op lokaal niveau. Waar de VVD in de ene gemeente strijdt voor afschaffing van de erfpacht, pleit de VVD elders voor invoering om de huizenprijzen laag te houden. D66 is in de ene gemeente tegenstander van camera's, maar loopt in een andere gemeente voorop in de plaatsing ervan. Groenlinks bepleit in de ene gemeente extra uitgaven om de economie te stimuleren en waarschuwt in een andere raad juist voor een hoge schuldquote. Er zijn weinig lokale vraagstukken die langs landelijke partijlijnen kunnen worden uitgelegd. Voeg daarbij nog een zwevend electoraat en je begrijpt de politieke ruimte voor lokale partijen.

De brede opkomst van plaatselijke partijen kan beter begrepen worden door het als *nieuwe* partijen te zien. Nieuwe partijen die zeggen op te komen voor het algemeen belang of juist het deelbelang van een kern, in plaats van traditionele landelijke politieke scheidslijnen te volgen. Voor de brede waaier aan standpunten die dat vervolgens mogelijk maakt, blijkt een electoraat te zijn. Zelfs al zitten in er in die partijen ook politieke brekebenen en avonturiers, maar wat dat betreft is er geen verschil met traditionele partijen.

Landelijke partijen zouden lokaal weer kunnen gaan herleven als daar vraagstukken gaan spelen waarvoor hun traditionele ideologische scheidslijnen relevant zijn – voor zover die trouwens nog herkenbaar zijn. Maar de kans erop is minimaal; de recente zogeheten decentralisaties bieden daarvoor te weinig beleidsvrijheid en de mogelijke vergroting van het lokale belastinggebied is te beperkt. Lokale politiek is uitvoeringspolitiek met een steeds plaatselijker karakter.